

Franczel Richárd Kudarcos főbíróválasztás

Március 9-én ismételten kudarcot vallott a Legfelsőbb Bíróság elnökének megválasztása. Az újabb sikertelen parlamenti szavazás immáron sokadik alkalommal okoz zavart alkotmányos rendszerünk megfelelő működésében. Az MPK a probléma hosszú távú megoldását alkotmányos síkon szorgalmazza, de mindaddig, amíg ez nem következik be a köztársasági elnöktől joggal várható a statikussá vált parlamenti gyakorlat feloldása.

A probléma politikai gyökerei

Havasiné Orbán Mária főbírójelölt második sikertelen parlamenti megválasztásának hátterében Sólyom László és az MSZP között már régóta meglévő presztízsküzdelem áll. A magyar politikai hagyományban nem újdonság, hogy a köztársasági elnök és egy másik politikai szereplő között meglévő nézetkülönbség alkotmányos értelemben is manifesztálódjon. Göncz Árpád és Antall József elhúzódó konfliktusa a médiaháborúban alkotmányos tekintetben is kicsúcsosodott, amikor is a kormányfő intendánsainak kinevezését sorra megtagadta az államfő. Ennek következtében hosszú ideig az Alkotmánybíróság szolgáltatott színteret a két közjogi méltóság küzdelmének.¹

Az államfő által jelölt alkotmányos tisztségviselők megválasztását kísérő, immáron több éve húzódó kudarcos parlamenti gyakorlat gyökerei egészen 2005-ig, a köztársasági elnök megválasztásáig visszavezethető. Szili Katalin államfővé választásának fiascoját a szocialista párt a mai napig nem tudta igazán megemészteni, a felszín alatt meghúzódó csalódottság pedig Sólyom László tevékenységének, stílusának hol burkolt, hol nyílt kritizálásában, elutasításában továbbra is fel-felbukkan. Az MSZP rosszallását a későbbiekben csak fokozta, amikor az államfő megtagadta a 75 éves Horn Gyula állami kitüntetését.

A köztársasági elnök évek óta küzd azzal, hogy a különböző tisztségekbe (ombudsmanok, legfőbb ügyész, főbíró) általa ajánlott kiváló szakembereket, tudósokat valahogy átverekedje a parlamenti szavazáson. Elődjeitől eltérően ugyanis Sólyom László új gyakorlatot honosított

¹ Az akkori köztársasági elnök és miniszterelnök konfliktusa egészen odáig ment, hogy Antall József kijelentette, hogy csak a legszükségesebb alkalmakkor hajlandó találkozni Göncz Árpáddal.

meg, miszerint előzetesen nem egyeztet a pártokkal, jelezve, hogy jelöltjei a politikai csatározások felett állnak, ezért csak a civil és szakmai szervezetek véleményét kéri ki a kiválasztás előtt.² A konzekvensen követett államfői gyakorlat nemes és méltányolható szándéka ugyanakkor épp a politikai szempontok felértékelődését hozta magával. Kiváló szakembereknek kellett elviselniük a parlamenti szavazások megalázó eredményeit. 2006-ban a legfőbb ügyész tisztsége volt hónapokig betöltetlen, 2007-ben Majtényi Lászlót mint általános ombudsmant szavazta le a parlament, s az elmúlt két évben bőven találunk még példát a kudarcra. A jövő nemzedéke ombudsmannak jelölt Nagy Boldizsár, Fülöp Sándor, majd Bogdányiné Mészáros Ágnes, velük párhuzamosan az adatvédelmi biztosnak jelölt Péterfalvi Attila, Zombor Ferenc, majd Tóth Gábor Attila (néha több alkalommal is) elvérzett a parlamenti szavazáson. A szakemberek reputációját megtépázó megaláztatásokon túl talán még nagyobb horderejű probléma, hogy a fenti alkotmányos tisztségek jelentős ideig betöltetlenül maradnak, ami aláássa az alkotmányos rendszer hatékony működését. Noha hosszas küzdelem árán – a főbíró kivételével – végül sikerrel zárultak a parlamenti szavazások, tarthatatlan az erre irányuló politikai és alkotmányos gyakorlat.

A rugalmasabb jogkörértelmezés pozitív hozadéka

A köztársasági elnöki intézmény tekintélyét is roncsolják a sikertelen jelölések, hiszen a közvélemény csak annyit lát, hogy ebben a tekintetben a köztársasági elnök kudarcot kudarcra halmoz. Az alkotmányos tisztségekbe történő államfői jelölés ugyan nem kívánja meg a pártokkal történő egyeztetést, mégis joggal merülhet fel a kérdés, vajon érdemes-e Sólyom Lászlónak mereven ragaszkodnia eddigi gyakorlatához. A köztársasági elnöknek valóban *nem kell* egyeztetnie jelöltjeiről a pártokkal, de ez nem azt jelenti, hogy *nem lehet* megbeszélést folytatnia velük. Az államfő szándéka egyértelmű, amikor indoklásában arra hivatkozik, hogy nem politikai alkudozások, egyezkedések alapján kívánja kiválasztani az egyes tisztségekbe szánt szakembereket. Ugyanakkor a köztársasági elnök sem tekinthet el a politikai szempontoktól, hiszen ennek következménye épp az egyre aggasztóbb politikai és alkotmányos kollízió, mely nem mellékesen a legfőbb közjogi méltóság pártok felett álló

² Itt érdemes megjegyezni, hogy nem feltétlenül jelent garanciát a pártokkal való egyeztetés. 1993-ban például Göncz Árpád ombudsmannak szánt jelöltjeit az egyeztetési hajlandóság ellenére is elutasították. Az Orbán-kormány idején Péterfalvi Attila adatvédelmi biztos megválasztását is megelőzte két sikertelen kísérlet.

szellemiségét erodálja. A politikai kontextus figyelembe vétele nem jelent egyet a jelöltek politikai alapon történő kiválasztásával. A merev jogkörértelmezéshez kapcsolódó szemléletmód a köztársasági elnöknek (illetve magának az intézménynek) okozza a legnagyobb problémát, hiszen épp emiatt kerül a politika kereszttüzébe az államfő.

A szocialista párt felé tett gesztus jelképesen is az MSZP-hez telepítené a különböző jelöltek megválasztásának felelősségét, ezáltal Sólyom László kivonhatná magát a politikai küzdelmekből. Az államfő által kezdeményezett előzetes, akár csak formális egyeztetés után egy esetleges sikertelen parlamenti szavazás kockázatát már nem feltétlenül vállalná fel semelyik párt sem. A politikai csatározásoktól való távolságtartást ráadásul semmi nem szolgálná hatékonyabban, mint az alkotmányos rendszer stabilitása érdekében tett *politikai engedmény*, mely erősítené a köztársasági elnök és ezáltal az általa képviselt intézmény felelős politikai magatartásának éthoszáét.

Az alkotmányos változtatás szükségessége

A köztársasági elnök rugalmasabb jogkörértelmezése csak ideiglenes, de szükséges megoldás. Valódi előrelépést az alkotmányos szabályzás megváltoztatása jelentene. Az MPK már több alkalommal is kifejtette³, hogy a jelöltállítási és választási gyakorlatot módosítani kell. A múlt heti főbíróválasztás kudarcra ismételten megerősítette, hogy az alkotmányos rendszer zavartalan működése érdekében az államfőnek nem jelöltállítási, hanem kinevezési jogosultságot kell adni, a választás lehetőségét pedig a parlamentre kell bízni. Ezen korrekciót be kellene illeszteni a köztársasági elnöki intézmény illetve az alkotmányos berendezkedés átfogó reformjába. Erre a jelenlegi ciklus hátralévő részében nyilvánvalóan már nem nyílik lehetőség, ezért a zavartalan alkotmányos működéshez – így most a Legfelsőbb Bíróság Elnökének haladéktalan megválasztásához – mindaddig elengedhetetlen Sólyom László rugalmas jogkörértelmezése, amíg nem kerül sor az alkotmányos szerkezet említett átfogó reformjára. Joggal felvethető a szocialista párt ezirányú destruktivitása és felelőssége is, de ez nem zárja ki a pártok felett álló politikai entitás jelen helyzetben szükséges felelős magatartását.

³ Lásd: Szentpéteri Nagy Richárd: A parlamentáris megoldás, illetve Jelölés és választás című írást.